

SE-1a PERIODE HAVO 2025 - 2026

Week 40 - 41 (29 sep t/m 6 okt 2025)

(ONDER VOORBEHOUD)

Datum	Vak	Duur
29 sep 2025	GS	120 min
30 sep 2025	WA	120 min
1 okt 2025	AK (CP5 zij instromers)	90 min
2 okt 2025	NA	120 min
3 okt 2025	INF (d)	60 min
6 okt 2025	SK	120 min

Het rooster voor het mondeling SE **Engels** Spreekvaardigheid wordt een week voor het begin van de SE-periode bekendgemaakt.

Inhaal SE-1a vindt plaats in week 41 (7 t/m 10 oktober 2025)

De studievrije dag is op vrijdag 26 september 2025. De studievrije dag houdt in dat er geen schriftelijke SE's worden afgenomen op die dag. Er kunnen wel mondelingen worden afgenomen op de studievrije dag.

Digitale toetsen (d) worden, met uitzondering van INF, bij de inhaal- en herkansingsmomenten met pen en papier afgenomen.

Let op: boek geen (buitenlandse) activiteiten, zoals Open Dagen, in de SE-weken gebaseerd op de vakken die in dit rooster staan vermeld. Het rooster is onder voorbehoud.

SE-1b PERIODE HAVO 2025 - 2026

Week 47 – 48 (17 t/m 24 nov 2025)

(ONDER VOORBEHOUD)

Datum	Vak	Duur
17 nov 2025	SP	120 min
	NE (d)	180 min
18 nov 2025	EC	120 min
	EN (alleen zij-instromers)	90 min
19 nov 2025	BE	120 min
	BI (alleen zij-instromers)	120 min
	FIL	120 min
20 nov 2025	PAP	120 min
	AK (CP6 zij-instromers)	45 min
	GS (zij-instromers)	120 min
21 nov 2025	BI	120 min
	CKV-pr	90 min
24 nov 2025	WB	120 min
	WA CP 3 (zij-instromers)	90 min
	WA CP6 (zij-instromers en biskandidaten)	90 min

Inhaal SE-1b vindt plaats in week 48 (25 t/m 28 november 2025)

Bepaalde deel-SE's van het voor-examenjaar moeten door een aantal leerlingen die bis-kandidaten of zij-instromers zijn, ook nog ingehaald worden. Raadpleeg de leerstofomschrijving van een vak en jouw docent voor meer informatie over een deel-SE.

De studievrije dag is vrijdag 14 november 2025. De studievrije dag houdt in dat er geen schriftelijke SE's worden afgenomen op die dag. Er kunnen wel mondelingen worden afgenomen op de studievrije dag.

Digitale toetsen (d) worden, met uitzondering van INF, bij de inhaal- en herkansingsmomenten met pen en papier afgenomen.

Let op: boek geen (buitenlandse) activiteiten, zoals Open Dagen, in de SE-weken gebaseerd op de vakken die in dit rooster staan vermeld. Het rooster is onder voorbehoud.

SE-2 PERIODE HAVO 2025 - 2026

Week 3 -4 (16 t/m 27 jan 2026)

(ONDER VOORBEHOUD)

Datum	Vak	Duur
16 jan 2026	WA/WB	120 min
	BE	120 min
19 jan 2026	EC	120 min
	AK	120 min
20 jan 2026	INF (d)	60 min
	CKV-pr	90 min
	EN KLV (d)	60 min
21 jan 2026	NA	120 min
	BI P	120 min
	CKV-pr (zij-instromers)	120 min
22 jan 2026	GS	120 min
	PAP (d)	150 min
	FIL	120 min
23 jan 2026	SK P	120 min
	SP KLV (d)	60 min

Het rooster van het mondeling SE **Nederlands** Spreek- en gespreksvaardigheid wordt een week voor het begin van de SE-periode bekend gemaakt.

Het rooster van het inhaal mondeling SE **Spaans** Spreek- en gespreksvaardigheid voor de zij-instromers wordt een week voor het begin van de SE-periode bekend gemaakt.

Inhaal SE2 vindt plaats in week 5 en 6 (29 jan t/m 3 feb 2026)

Bepaalde deel-SE's van het voor-examenjaar moeten door een aantal leerlingen die bis-kandidaten of zij-instromers zijn, ook nog ingehaald worden. Raadpleeg de leerstofomschrijving van een vak en jouw docent voor meer informatie over een deel-SE.

De studievrije dag is op donderdag 15 januari 2026. De studievrije dag houdt in dat er geen schriftelijke SE's worden afgenomen op die dag. Er kunnen wel mondelingen worden afgenomen op de studievrije dag.

Digitale toetsen (d) worden, met uitzondering van INF, bij de inhaal- en herkansingsmomenten met pen en papier afgenomen.

Let op: boek geen (buitenlandse) activiteiten, zoals Open Dagen, in de SE-weeken gebaseerd op de vakken die in dit rooster staan vermeld. Het rooster is onder voorbehoud.

SE-3 PERIODE HAVO 2025 - 2026

Week 11 - 12 (10 t/m 17 mrt 2026)

(ONDER VOORBEHOUD)

Datum	Vak	Duur
10 maart 2026	NA	120 min
	EN	90 min
11 maart 2026	EC	120 min
	INF (d)	60 min
	FIL	120 min
12 maart 2026	BI	120 min
	NE	90 min
13 maart 2026	WA/ WB	120 min
	GS	120 min
16 maart 2025	AK	120 min
	SP (d)	120 min
17 maart 2025	BE	120 min
	SK	120 min

De presentatie voor SE3 **CKV-profiel** neemt plaats op woensdag 1 april 2026.

Het rooster voor het mondeling SE **Papiamento** Spreekvaardigheid wordt een week voor het begin van de SE-periode bekendgemaakt.

Inhaal SE3 vindt plaats in week 12 - 13 (19 t/m 23 maart 2025).

De herkansingen van SE1 en SE2 vinden plaats in week 13 en 14. Let op! Engels schrijfvaardigheid en Aardrijkskunde SE1 uit HAVO-4 horen bij de 2 herkansingen die je mag kiezen, het zijn *geen* aparte herkansingen.

EN Schrijfvaardigheid: 25 maart 2026

SE1: 26 maart 2026

SE2: 27 maart 2026

De studievrije dag is op maandag 9 maart 2026. De studievrije dag houdt in dat er geen schriftelijke SE's worden afgenomen op die dag. Er kunnen wel mondelingen worden afgenomen op de studievrije dag.

Digitale toetsen (d) worden, met uitzondering van INF, bij de inhaal- en herkansingsmomenten met pen en papier afgenomen.

Let op: boek geen (buitenlandse) activiteiten, zoals Open Dagen, in de SE-weken gebaseerd op de vakken die in dit rooster staan vermeld. Het rooster is onder voorbehoud.

SCHOOLEXAMEN HAVO 2025 – 2026: *Filosofie*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN						
CP '24-'25	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
-	-	-	-	-	-	-
SE '25-'26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
SE1b	ET 1 – 15	A, B, C	4x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	ET 16 – 25	A, B, C	4x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	ET 26 – 30	A, B, C	3x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{4*SE1b + 4*SE2 + 3*SE3}{11}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b

De leerling leert hiervoor de stof bij ET 1-15 uit de syllabus. Deze stof staat op de pagina's 8-26 van de syllabus. De leerling moet deze stof kunnen reproduceren, toepassen en evalueren.

De kandidaten kunnen:

- het vraagstuk van de relatie tussen mens, dier en natuur benaderen vanuit dierethische en milieufilosofische benaderingen.
- een begripsanalyse maken van mens, dier en natuur.
- verschillende opvattingen over de relatie tussen mens, dier en natuur herkennen, uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren aan de hand van voorbeelden of casussen.
- de opvattingen van Aristoteles, Descartes, Plessner en de evolutionaire opvatting (Darwin en Gruen) over het verschil tussen mensen en dieren uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- Gruens argumentatie weergeven en evalueren volgens welke structuur debatten over menselijk exceptionalisme verlopen. Daarbij kunnen zij voorbeelden geven uit het debat over het gebruik van werktuigen.
- uitleggen en evalueren dat volgens Aristoteles de mens een dier is dat kan denken.
- uitleggen en evalueren dat volgens Descartes dieren niet meer zijn dan machines.
- uitleggen en evalueren dat het volgens Plessner in de aard van de mens zit om cultuur te scheppen.
- uitleggen en evalueren dat volgens de evolutionaire opvatting (Darwin en Gruen) het verschil tussen mensen en andere diersoorten een kwestie van gradatie is en dat er geen basis is voor menselijk exceptionalisme.
- de opvattingen van utilisme (Singer), plichtethiek (Kant & Regan), zorgethiek (Donovan & Adams) en deugdeethiek over wat een goede omgang met dieren is uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het utilisme van Singer het leed en genot van dieren net zo zwaar meegewogen moet worden in morele overwegingen als dat van mensen.
- Singers argumentatie weergeven en evalueren dat dieren pijn kunnen voelen.

- uitleggen en evalueren dat volgens de plichtethiek van Regan ieder wezen dat ervaring-van-het-leven heeft bepaalde rechten heeft en nooit louter als middel tot een doel mag worden gebruikt.
- uitleggen en evalueren dat we volgens de zorgethiek van Donovan & Adams andere plichten hebben naar onze huisdieren dan naar andere dieren, omdat we een speciale band met ze hebben.
- kunnen uitleggen en evalueren dat volgens de moderne deugdethische benadering elk dier zich moet kunnen ontplooien naar zijn eigen aanleg.

Hulpmiddelen: Woordenboek

SE-2

De leerling leert hiervoor de stof bij ET 16-25 uit de syllabus. Deze stof staat op de pagina's 27-41 van de syllabus. De leerling moet deze stof kunnen reproduceren, toepassen en evalueren.

De kandidaten kunnen:

- de opvattingen van het antropocentrisme, biocentrisme (Taylor), ecocentrisme (Leopold) en Vogel over wat natuur is en welke implicaties dat heeft voor de houding van mensen tot de natuur uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het biocentrisme van Taylor alle levende wezens tot de morele cirkel behoren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het ecocentrisme van Leopold waarde moet worden toegekend aan de ecosfeer en alle levende en niet-levende onderdelen daarvan.
- uitleggen en evalueren dat we volgens Vogel helemaal moeten afstappen van het concept 'natuur' en moeten spreken over onze omgeving inclusief de bebouwde wereld om ons heen.
- Vogels argumentatie weergeven en evalueren dat natuur en cultuur niet helder te onderscheiden zijn.
- de opvattingen van het ecolibertarisme, liberaal-egalitarisme (Pogge), eco-autoritarisme (Ophuls) en communalisme (Bookchin) over het inrichten van de samenleving om milieu- en klimaatproblemen op te kunnen lossen uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het ecolibertarisme milieuproblemen zo veel mogelijk via de markt moeten worden opgelost.
- uitleggen en evalueren dat volgens het liberaal-egalitarisme (Pogge) natuurlijke hulpbronnen rechtvaardig moeten worden verdeeld.
- uitleggen en evalueren dat volgens het eco-autoritarisme (Ophuls) liberale democratieën niet in staat zijn om milieuproblemen adequaat op te lossen, daarvoor is een autoritair systeem nodig.
- uitleggen en evalueren dat volgens het communalisme (Bookchin) ecologische problemen voornamelijk voortkomen uit hiërarchie en dominantie.

Hulpmiddelen: Woordenboek

SE-3

De leerling leert hiervoor de stof bij ET 26-30 uit de syllabus. Deze stof staat op de pagina's 42-47 van de syllabus. De leerling moet deze stof kunnen reproduceren, toepassen en evalueren.

De kandidaten kunnen:

- de opvattingen van het ecomodernisme, ecofeminisme (Plumwood), lokalisme (Berry) en anti-imperialisme (Shiva) over oplossingsrichtingen voor milieu- en klimaatproblemen uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het ecomodernisme technologie gebruikt kan worden om klimaatproblemen aan te pakken zonder dat dit ten koste gaat van de levensstandaard.
- uitleggen en evalueren dat volgens het lokalisme van Berry lokale gemeenschappen en landbouwpraktijken een duurzaam en eerlijk alternatief zijn voor de globaliserende economie.
- uitleggen en evalueren dat volgens het anti-imperialisme van Shiva natuurbescherming een toewijding aan sociale rechtvaardigheid, bio- en culturele diversiteit, en het geloof in de samenhang van alles dat leeft moet zijn.
- uitleggen en evalueren dat volgens het ecofeminisme van Plumwood het rationalisme bepalend is voor de onderdrukking van vrouwen en van de natuur.

Hulpmiddelen: Woordenboek